สำเนาแลคำแปล

พระราชหัตถเลขา

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ก่อนเถลิงถวัลยราชสมบัติ

รวมในสมุดนี้ ๔ ฉะบับ

หม่อมเจ้า พรพิมลพรรณ รัชนี แปล

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ

พระเจ้าบรมวงศเธอ พระองค์เจ้ากัญจนากร

ณพระเมรุวัดเทพศิรินทราวาส

พ.ศ. ๒๔๗๕

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๙ นครราชสีมา

16 พ.ย. 2532

สำเนาแลคำแปล

พระราชหัตถเลขา

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ก่อนเถลิงถวัลยราชสมบัติ

รวมในสมุดนี้ ๔ ฉะบับ

หม่อมเจ้า พรพิมลพรรณ รัชนี แปล

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ

พระเจ้าบรมวงศเธอ พระองค์เจ้ากัญจนากร

ณพระเมรุวัดเทพศิรินทราวาส

พ.ศ. ๒๔๗๕

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

เลขหอง หนังสือหายาก

เลขหมู่ 895.916
ส 196ส ก

เลขทะเบียน พ. 32 ม. 15934

พระรูปพระเจ้าบรมวงศเธอ พระองค์เจ้ากาญจนากร

พ.ศ. ๒๔๐๖—พ.ศ. ๒๔๗๕

คำนำ

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิรประพาสสหปาลีรัฐอเมริกาและคานาดา ใน พ.ศ. ๒๔๗๔ ได้ทรงรับซื้อต้นพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก่อนเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ ยังทรงผนวชเป็นพระภิกษุประทับอยู่ณวัดบวรนิเวศ มีพระราชทานไปถึงชายหญิงชาวอเมริกาสองคนผู้เป็นสามีภรรยากัน เป็นพระราชหัตถเลขา ๔ ฉะบับ เมื่อเสด็จพระราชดำเนิรกลับสู่พระนครแล้ว ได้พระราชทานต้นพระราชหัตถเลขาเหล่านั้นมายังราชบัณฑิตยสภา สมเด็จพระเจ้าบรมวงศเธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งทรงตำแหน่งสภานายกอยู่ในเวลานั้นโปรดให้คัดสำเนาประทานแก่หม่อมเจ้าพรพิมลพรรณ รัชนี ให้แปลเป็นภาษาไทย ดังที่ได้เคยแปลพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพิมพ์แจกในงานพระกุศลที่หน้าพระศพ พระเจ้าบรมวงศเธอกรมพระนราธิปประพันธพงศ พระชนกครั้ง ๑ แล้ว แลเคยแปลหนังสืออื่น ๆ อันเนื่องในรัชชกาลที่ ๔ ด้วย การพิมพ์ครั้งนี้พิมพ์ทั้ง ๒ ภาษาเทียบกันดังที่เคยพิมพ์ในคราวก่อน ๆ

ผู้อ่านซึ่งอ่านได้ทั้ง ๒ ภาษาอาจเห็นได้ว่าการแปลนั้น ผู้แปลเล็งเอาความทรงหมายเป็นใหญ่ หาใช่แปลตามศัพท์ที่ทรงใช้ทุกแห่งไม่

พระราชหัตถ์ชุดนี้เป็นชุดแรก ที่ได้พบว่าทรงเขียนแต่ครั้งยังทรงพระผนวช ถ้าคำนึงถึงสมัยที่หาโอกาสเรียนยากเช่นในรัชชกาลที่ ๓ ก็น่าพิศวงที่ทรงเรียนได้มาก จนถึงทรงเขียนโต้ตอบกับฝรั่งในเมืองต่างประเทศได้ การทรงเรียนภาษาอังกฤษนั้นได้เริ่มทรงเรียนกับ กัสเวลล์ ใน พ.ศ. ๒๓๙๘ (ค.ศ. ๑๘๔๕) ลายพระราชหัตถ์เหล่านี้ทรงเขียนใน พ.ศ. ๒๓๙๒ (ค.ศ. ๑๘๔๙) เป็นเวลา ๔ ปีตั้งแต่ทรงเริ่มเรียน อย่าว่าแต่ในสมัยโน้นอันหาโอกาสเรียนยาก แม้ในสมัยปัจจุบันซึ่งหาผู้รู้ภาษาอังกฤษได้เทบทุกหนทุนแห่ง และมีสำนักเรียนทั่ว ๆ ไป ก็น้อยนักที่ใครจะเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้ถึงเท่านั้นในเวลาเท่ากัน

ผู้แต่งคำชี้แจงนี้เคยพิศวงว่าในสมัยที่ฝรั่งมีอยู่ในกรุงเทพ ฯ นับตัวถ้วน และอยู่ห่าง ๆ กัน ไม่มีทางไปมาถึงกันง่ายเหมือนเดี๋ยวนี้ ถ้าไทยผู้ยังไม่รู้ภาษาอังกฤษเลยฉาน ต้องการศัพท์อังกฤษ ทำอย่างไรจะรู้ได้ ได้ปรารภข้อนี้กับผู้ใหญ่ซึ่งเคยได้ยินจากผู้รู้รุ่นก่อนขึ้นไป ได้รับชี้แจงว่าถ้าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงต้องการศัพท์อังกฤษซึ่งไม่ทรงทราบ ก็ทรงนึกแปลเป็นภาษาบาลีก่อน แล้วเปลี่ยนรูปบาลีเป็นรูปสันสกฤต เมื่อทรงเปลี่ยนได้ดังนั้นแล้วจึงทรงเปิดค้นในดิกชันนารีภาษาสันสกฤตแปลเป็นอังกฤษ อาจทรงพบคำอังกฤษหลาย ๆ คำ ก็ทรงเลือกมาใช้คำหนึ่ง โดยมากทรงเลือกถูก แต่ก็อาจผิดได้เหมือนกัน

การพลาดพลั้งบ้างนั้นย่อมเป็นของธรรมดา ไม่แปลกปลาดอันใด ความแปลกปลาดมีอยู่ในข้อที่ว่าทรงเรียนได้มากถึงเท่านั้น การที่เป็นเช่นนี้เพราะทรงชำนาญไวยากรณ์ภาษาบาลีเป็นหลักอยู่อย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งได้ทรงเรียนภาษาลาตินอีกทางหนึ่งด้วย ทั้งสองอย่างนี้ย่อมเป็นเครื่องช่วยในการทรงเรียนภาษาอังกฤษ

ราชบัณฑิตยสภาขอแสดงความยินดีต่อผู้แปลและกล่าวขอบคุณไว้ในที่นี้

ราชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๑๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

To

the Gentleman G. W. Eddy &c &c &c

Sir,

The names by which the common people of Siam call me are "Thun Kramom Fa Yai" and "Chau Fa Yai." By these two names I find I am generally known in foreign countries. The former is a title expressive of great respect, and is chiefly used by those who are, in law and custom, my inferiors and dependents; as younger brothers and sisters, children, servants and people. The latter is used by those who are nominally my superiors and those who do not feel themselves particularly dependent on me, or accountable to me. The word '*Thun*' means to put in a high place: '*Kramom*' is the middle of the top or crown of the head: '*Chau*' corresponds to the English word Lord, or the Latin Dominus: '*Fá*' is sky; but when used in a person's name, it is merely an adjective of exaltation, and is equivalent to the phrase 'as high as the sky.' The remaining word '*Yai,*' means great, or elder; and I am so called to distinguish me from my brother who is younger than I.

But the name which my father, who preceded His Majisty the present king of Siam, gave me and caused to be engraved in a plate of Gold is "Chau Fa Mongkut Sammatt Wongs." Only the first three of these words, however, are commonly used in Public Documents at the

จดหมายมายังนาย ยี. ดับลยู. เอ๊ดดี ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ ให้ทราบ นามซึ่งคนธรรมดาในสยามเรียกข้าพเจ้านั้นคือ “ทลกระหม่อมพ้าใหญ่” แล “เจ้าพ้าใหญ่” ทั้งสองนามนี้ข้าพเจ้าทราบว่ามักใช้เรียกข้าพเจ้าในต่างประเทศ นามต้นเปนคำแสดงความนับถืออย่างสูง แลใช้กันโดยมากในพวกที่มียศต่ำกว่า แลผู้ที่พึ่งพำนักข้าพเจ้าตามกฎหมายแลประเพณี เช่นอนุชา ขนิษฐา โอรส มหาดเล็ก แลรายฎรเปนต้น นามท้ายเปนนามใช้กันตามพวกที่สมมตว่ามียศสูงกว่าข้าพเจ้า แลผู้ที่ไม่สู้รู้สำนึกตนว่าต้องพึ่งพำนักข้าพเจ้า หรือผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อข้าพเจ้า คำว่า ‘ทล’ แปลว่าวางไว้ที่สูง ‘กระหม่อม’ แปลว่ากลางยอดแห่งศีศะ คำว่า ‘เจ้า’ นั้นตรงกับคำอังกฤษว่า ลอร์ด หรือคำลาตินว่า โดมินัส ‘พ้า’ คือ สไก แต่ถ้าใช้กับชื่อบุคคลก็เปนคุณศัพท์เพื่อแสดงบรรดาศักดิ์สูง แลมีใจความเท่ากับประโยคว่า ‘สูงเท่าพ้า’ คำอีกคำหนึ่งคือ ‘ใหญ่’ แปลว่าโตหรือแก่กว่า แลการที่เขาเรียกข้าพเจ้าเช่นนั้น ก็เพราะจะให้ผิดกับพระอนุชาผู้มีชนมายุอ่อนกว่าข้าพเจ้า

แต่นามซึ่งสมเด็จพระชนกนารถของข้าพเจ้า คือพระเจ้าแผ่นดินสยามก่อนพระองค์เดี๋ยวนี้พระราชทานข้าพเจ้า แลได้จารึกลงไว้ในแผ่นทองคำนั้นคือ “เจ้าพ้ามงกุฎสมมุติวงษ์” คำทั้งหมดนี้ คำต้นสามคำเท่านั้น เปนคำซึ่งในเวลานี้มักใช้กันในหนังสือ

---

* “แผ่นทองคำ” คือพระสุพรรณบัตร

present time. '*Mongkut*' means Crown The name "*Chau Fa Mongkut*" means "The High Prince of the Crown" or "His Royal Highness the Crown Prince." I prefer that my friends, when they write me letters, or send parcels to me, will use this name, with the letters 'T. Y.' prefixed as being that by which I am known in the Laws and Public Documents of Siam.

But some of my friends at Ceylon who are Mugadhists, have called my name "Wajiraneano" which my Preceptor had given me to be used in Budhism: it means thus "*he has lightness of skill like a diamond.*" Therefore the Singallese generally address me thus "Makuto Wajiraneano Thero." '*Makuto*' is changed from a Siamese name to mugadhism; '*Thero*' is a term for Chief Priest who are venerable in religious knowledge.

I have the honour to be,

Your Sincere friend,

T. Y. Chau Fa Mongkut.

Wat Pawarnives

Northern King Street, Bangkok, Siam

July 14th. A. Ch. 1848.

สำคัญทางราชการ 'มงกุฎ' แปลว่าเศราน์ นามซึ่งเรียกว่า 'เจ้าฟ้ามงกุฎ' จึ่งแปลว่า "เจ้าชายทรงยศสูงแห่งมงกุฎ" หรือ "เจ้าฟ้าผู้เปนรัชทายาท" เมื่อมิตรของข้าพเจ้าเขียนจดหมายหรือส่งห่อของมายังข้าพเจ้า ๆ ชอบให้ใช้นามนี้ แลให้มีอักษร 'ท. ญ.' นำหน้าเปนที่หมายดั่งซึ่งเขาย่อมเรียกข้าพเจ้าอยู่แล้วตามกฎหมายแลตามหนังสือสำคัญทางราชการแห่งสยาม

แต่มิตรของข้าพเจ้าบางคนซึ่งอยู่ประเทศลังกาผู้รู้ภาษามคธเรียกนามข้าพเจ้าว่า "วชิรญาโณ" อันเปนนามซึ่งพระอุปัชฌาย์ให้ข้าพเจ้าใช้ในพุทธสาสนา คำนั้นแปลว่า "ผู้มีความสามารถอันสว่างประดุจเพ็ชร์" เหตุฉนั้นชาวสิงหฬจึงออกนามข้าพเจ้าดังนี้ "มกุโฎ วชิรญาโณ เถโร" 'มกุโฎ' นั้นเปลี่ยนจากนามภาษาสยามเปนภาษามคธ 'เถโร' เปนคำใช้เรียกหัวหน้าพระสงฆ์ผู้บุคคลพึงนับถือโดยความรู้ทางสาสนา

ข้าพเจ้ามีเกียรติ์เปน

มิตรอันมีความจริงต่อท่าน

(พระอภิธัย) ท. ญ. เจ้าฟ้ามงกุฎ

วัดบวรนิเวศ

ถนนหลวงด้านเหนือ กรุงเทพ ฯ สยาม

วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๔๘. (พ.ศ. ๒๓๙๑)

Dated a place of sea surface 13º 26¹ N. latitude

and 101º 3¹ E. longitude in Gulf of Siam

18th November Anno Christi 1849

In touring or voyage of the undersigned

To

Mr & Ma Eddy of New York, unite States

Sir & Madam

I have the honour to acknowledge the cheerfully receipt of your kind letter which was finest manuscript of the latter or lady, dated Waterford Sar Co. State of New york october 6th 1848 from the hand of my & your friend Doctor S. R. House on the 19th June inst, in which time there was the most awful & dangerious fatal disease of Cholera or "Jala sandy" just visiting our country & abating our people of Bangkok during four weeks or one month commencing 16th & 17th June inst.

for this consequence of the distress I beg to confess myself that I could do no attention to reply your address and farther forgot until the present date completely four months ago. Now I am however in my happy voyage to deliver my letters & some presents suitable to be for-

แห่งหนึ่งในทเล ๑๓° ๒๖' แล้ดติจุ๊ดเหนือ
แล ๑๐๑° ๓' ลองติจุ๊ดตวันออกในอ่าวสยาม
วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๔๘ (พ.ศ. ๒๓๕๒)

ในระหว่างเที่ยวหรือเดินทางของผู้เซ็นนามข้างท้าย จดหมายมายัง มิสเตอร์แลมิสซิซ เอ๊ัดดี แห่งนิวยอร์ก ยูไนเตตเสตต ให้ทราบ

ข้าพเจ้ามีเกียรติ์ได้รับโดยปิติซึ่งจดหมายกอบด้วยเมตตาของท่านเปนลายมืองามที่สุดของมิสซิซเอ๊ัดดี เขียนที่เมืองวอร์เตอ-ฟอร์ด ซาร์. โค. เสตตแห่งนิวยอร์ก เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๔๘ (พ ศ. ๒๓๘๑) จดหมายฉบับนั้น ข้าพเจ้าได้รับจากมือมิตรของท่านแลของข้าพเจ้า ดอกเตอร์ เอส. อาร์. เฮาส์ เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายนปีนี้ ในขณะที่กำลังเกิดอหิวาตกโรคหรือ "ชลสันดี" อย่างร้ายแรง ซึ่งพึ่งจะมาเยี่ยมประเทศเรา แลลดจำนวนราษฎรในกรุงเทพ ฯ ลงไปภายใน ๔ อาทิตย์หรือ ๑ เดือน ตั้งต้นแต่วันที่ ๑๖ แลที่ ๑๗ เดือนมิถุนายนปีนี้

เพราะความเดือดร้อนนั้นเป็นเหตุ ข้าพเจ้าจึงต้องขอสารภาพว่า ข้าพเจ้าไม่สามารถเขียนหนังสือตอบจดหมายท่านได้ แลช้าล่วงมาจนวันนี้รวมเวลา ๔ เดือนบริบูรณ์ แต่ในบัดนี้ข้าพเจ้ากำลังอยู่ในการเดินทางอย่างสุขสบาย เพื่อจะพาจดหมายแลของให้ซึ่ง

"ชลสันดี" คำนี้ผู้แปลไม่เคยพบ แลพบใครที่เคยพบ ครั้นจะเขียนว่าชลสันธี ก็เกรงจะเป็นการเดาเถินไป

warded for my foreign friends on board exporting ship ready to be sailing away from the anchor place of our Gulf, I just saw your letter remaining in my writing box from which your letter has led me in recollection to write you here myself very soon without hesitation.

I observed certainly by your letter's content of this date that my second letter accompanied some triffing articles of this country (I had sent to be presented to you for showing of foolish manufacture of our poor & ignorant people, according to direction of my friend Dr. S. R. House) committed on board ship bounding to Canton to be forwarded to America via China where we hear that the vessels of America are frequently visiting, was not yet reached your hand, as it (my second letter together some presents) was just put away on June or July ultimo, before your letter's date about three months, and I trust you would write me again on its receipt.

Allow me to say truly without any near case of falsehood or anigma* &c. as the truth is most important subject of all religion in the world, though many sinners whoever are

*enigma

เหมาะแก่การที่จะส่งไปให้มิตรชาวต่างประเทศของข้าพเจ้าไปฝาก เรือซึ่งจะออกนอกประเทศ เรือนั้นพร้อมจะออกแล่นจากที่ทอด สมอในอ่าวของเรา ข้าพเจ้าพึ่งเห็นจดหมายของท่านในหีบเขียน หนังสือของข้าพเจ้า จดหมายนั้นเป็นเครื่องเตือนให้ข้าพเจ้ารีบ เขียนมาถึงท่านจากที่นี่โดยเร็วปราศจากความรั้งรอ

ข้าพเจ้าสังเกตถ่องแท้จากเค้าความในจดหมายท่านลงวันที่ ๖ ตุลาคมนี้ว่า จดหมายฉบับที่ ๒ ซึ่งข้าพเจ้าส่งไปพร้อมกับของบาง อย่างในประเทศนี้ (ข้าพเจ้าได้ส่งไปกำนันท่านเพื่อให้เห็นฝีมือ โง่เขลาของราษฎรเราผู้ต่ำต้อยแลอับความรู้ ตามคำแนะนำแห่ง มิตรของข้าพเจ้าคือดอกเตอร์ เอส. อาร์. เฮาส์) จดหมายแลของ เหล่านั้นได้มอบไปกับเรือซึ่งจะออกไปเมืองกวางตุ้งแล้วเลยไป อเมริกาผ่านไปทางเมืองจีน อันเปนที่ซึ่งเราได้ยินว่ากำปั่นของ ประเทศอเมริกาเคยมาเสมอ ๆ แต่จดหมายแลของเหล่านั้นยังไม่ ถึงมือท่าน เพราะจดหมายนั้น (คือฉบับที่ ๒ ของข้าพเจ้าพร้อม ด้วยของให้บางอย่าง) พึ่งจะส่งลงเรือเมื่อเดือนมิถุนายนหรือ กรกฎาคมปีก่อน ก่อนวันซึ่งท่านลงไว้ในจดหมายของท่านประ- มาณ ๓ เดือน ข้าพเจ้าหวังว่าเมื่อท่านรับจดหมายฉบับนี้แล้ว ท่านคงจะเขียนตอบมาอีก

ท่านจงอนุญาตให้ข้าพเจ้าพูดจริงปราศจากข้อความใด ๆ ซึ่ง ใกล้กับความเท็จ หรือเคลือบคลุมเปนต้น เพราะความสัตย์ย่อม เปนสิ่งสำคัญยิ่งในสาสนาทั้งสิ้นในโลก แม้ผู้ทำบาปเปนอันมาก

thinking themselves to be skilful, think it (the truth) that useless some time, yet it is indeed the highest head of holy morality. therefore I beg to say truly what in my mind. Your letter's content is generally regarding the surpriseble & admiruble qualities & conducts of Missrs Mattoon & S. R. House for introduction to astonishment of my mind which may be foreway to be easily converted to Christianity. but such the words were much more said & related here by every one of Missionaries many while so that it is now very common, as the Siamese people did know certainly that such inflence of opparation of the Christian countrymen was just occurred by the ways by which they accustomed to introduce this Christianity to savage & barburious countries very easily according to the late system of Columbus &c then this missionaries who were learned of such knowledges of religion having no situation for their life by their knowledge in their mother country as there were many most preachers & teachers of the same system got their rooms in churches of all Christian countries so that the progreeses of search their lives support by gethering money from gentle & induligent* pious people in hands of their employers who let the people be glad to pay for spreaching of their most respected religion to other countries which they think very benighted. But the wiseman

*indulgent

ซึ่งทนงตนว่าเฉลียวฉลาด นึกว่าสิ่งนั้น (ความสัตย์) เปนของซึ่งบางทีก็หาประโยชน์มิได้ ถึงกระนั้นความสัตย์ก็ยังเป็นยอดแห่งธรรมะบริสุทธิ์ เพราะฉนั้นข้าพเจ้าขอกล่าวตามความจริงที่อยู่ในใจข้าพเจ้า ข้อความในจดหมายของท่านนั้นมักกล่าวถึงความน่าพิศวงแลน่าชมแห่งคุณสมบัติของมิสเตอร์แมตตุน แลมิส-เตอร์ เอส. อาร์.เฮาส์ เพื่อให้เปนเครื่องนำความอัศจรรย์ใจให้เกิดแก่ข้าพเจ้า ซึ่งอาจเปนทางเบื้องต้นชักจูงให้ข้าพเจ้าเปลี่ยนไปถือคฤสต์สาสนาโดยง่าย แต่คำพูดเช่นนั้นมิชชันนารีทุกคนได้พูดแลบรรยายณที่นี้มามากแล้วกว่าที่ท่านกล่าว พูดซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนกลายเปนของชินหู เพราะไทยเรารู้แน่แล้วว่าการเผยแผ่สาสนาของชาวเมืองคฤสเตียนนั้นได้กระทำโดยประการที่เคยนำคฤสต์สาสนาไปสั่งสอนชาวป่า แลชาวประเทศมิลักขะได้ง่ายดายตามวิธีของโคลัมบัสเปนต้น อนึ่งพวกมิชชันนารีผู้มีความรู้ทางสาสนาดังได้กล่าวแล้ว ไม่มีตำแหน่งที่จะหาเลี้ยงชีพในเมืองมารดาของตนโดยวิชาที่มีอยู่ เพราะว่ามีนักเทศน์แลครูสอนสาสนาวิธีเดียวกันมากเกินกว่าจำนวนวัดที่มีในประเทศคฤสเตียนทั้งหมด จึงต้องดำเนินการหาเลี้ยงชีพด้วยอาศรัยรับเงินของผู้มีใจกอบด้วยปรานียอมสละง่าย ซึ่งผู้จ้าง (ของพวกมิชชันนารี) บรรดาลให้มีความยินดียอมเสียเงินเพื่อให้มีผู้นำสาสนาที่นับถือของตนไปเทศน์สั่ง

"Holy" คำนี้ความเดิมแปลว่าหมด ซึ่งอาจแปลได้ว่าสมบูรณ์ แต่ไกลกว่าอัตถะที่เข้าใจกันโดยมากในสมัยนี้ ในที่นี้จึงแปลว่าบริสุทธิ์ ซึ่งดูใกล้กับความหมาย

like myself and other learned have had known that this religion of Christ was but ancient superstition of the Jew who were near of Barburious. but it was introduced to Europe before these lights of undoubtable knowledge of wonderful sciences were shoned there on. so that it was the verneetical* system of the Europians until the present days. We communicate with English and American friend for knowledge of sciences & arts. not for any least admiration or astonishment of vulgar religion as we know that there are very plenty of the men of knowledge who were learned & profissers of various sciences Astronomy Geography Grammartical navigation &cc. abusing & re-fusing all content of Bible & stated that they do not believe at all. Be not trouble for such introductory writ-ing. if I would believe such system I would be converted to Christianity very long ere before you have heard my name perhaps. Besides the conversation concerning religion. It will be your displeasure for more word My many Chris-tian friends generally think that I communicating with Eurian & American friend for being wonderful for their all conducts every ways for this evidence they think that they may introduce me to their religion very easier than other rather that if I were converted to it then afterward

---

* Veneratical เห็นจะหมายความว่า system of Veneration.

สอนในเมืองอื่น ๆ ซึ่งตนเห็นว่าราษฎรอยู่ในความมืดมนท์ไร้
ปัญญาคือความสว่าง แต่คนมีปัญญาเช่นข้าพเจ้าแลคนอื่นทั้ง
ความรู้ทราบดีแล้วว่าคฤสต์สาสนาเป็นเพียงแต่การงมงายเชื่อลัทธิ
โบราณของพวกยิวผู้ใกล้จะเปนมิลักขะ แต่ว่าได้มผู้นำเข้าไป
แพร่หลายในยุโรปก่อนแสงสว่างแห่งความรู้อันไม่มีข้อสงสัย คือ
วิทยาศาสตร์อันมหัศจรรย์ได้เกิดขึ้นในยุโรป ดังนั้นคฤสต์
สาสนาจึงเปนลัทธิที่นับถือของชาวยุโรปมาจนทุกวันนี้ เราติดต่อ
กับมิตรชาวอังกฤษแลอเมริกันนั้นก็เพื่อความรู้ในทางวิทยาศาสตร์
แลศิลปศาสตร์ หาใช่ติดต่อเพราะชื่นชมแลอัศจรรย์ใจใน
สาสนาสามานย์นั้นไม่ เพราะเราทราบแล้วว่ามีคนเปนอันมากซึ่ง
รอบรู้วิชา แลเปนอาจารย์ในวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ เช่นดาราศาสตร์
ภูมิศาสตร์ ไวยากรณ์ แลการเดินเรือเปนต้น พวกนี้ติฉินแล
ปฏิเสธทุกข้อที่กล่าวไว้ในไบเบอล แลแสดงว่าไม่เชื่อถือเลย
ขอท่านอย่ามัวกังวลเขียนแนะนำมาในเรื่องเช่นนั้น ถ้าข้าพเจ้าเชื่อ
ลัทธินั้น ข้าพเจ้าก็คงจะเข้าอยู่ในสาสนาคฤสเตียนเสียก่อนที่ท่าน
ได้ยินนามข้าพเจ้านานแล้วกระมัง นอกจากนั้นการสนทนาซึ่งเกี่ยว
กับสาสนา อาจเปนเครื่องเดือดร้อนแก่ท่านโดยข้อคำที่อาจกล่าว
แก่กันต่อไป มิตรข้าพเจ้าหลายคนที่เปนคฤสเตียนมักคิดกันว่า
ข้าพเจ้ามีความติดต่อกับมิตรชาวยุโรปแลชาวอเมริกัน ก็เพราะ
พิศวงในความประพฤติของผู้นั้น ๆ ไปทุก ๆ ทาง ข้อนี้เปนเหตุ
ให้พากันคิดว่าอาจชักจูงข้าพเจ้าไปเข้าสาสนาของเขาได้ง่ายกว่า

many more of noblemen & people of this country might be converted & introduced to Christianity very soon & easily as I am hight priest of Buddhist & conductor of this nation to the system of the action of merits for eternal happiness. the people might follow me like in the account of Sandawed Island &c. Such vulgar desire of those my friends was for they accustomed to do to the Savage & Barburious nation like those occanican of Sandawed Island &c. but our country is not like those nation as here were longly some knowledges of morality & civility bearing legible wonderful accurate system & believeble consequences more admirable than the same Jewish system though this was corrupted & mixed with most reproveable superstitions of Brahmines & forest &cc.

I beg to say truly that I was thankful to you much for you wish my happiness both internal & eternal[1] so that you wrote introduction to what you hardly[2] believed with all your mind that the undoubtable way saving the lives of all creatures to eternal happiness. but I can not receive you such advice as my faith is but that the morality & virtues of action & mind which were subjects of all religions of whole world is to be proper course

1 external
2 firmly

คนอื่น และถ้าข้าพเจ้าเปนคฤสเตียนแล้ว ภายหลังพวกขุนนาง แลราษฎรประเทศนี้อีกเปนอันมากก็จะพากันเลื่อมใสตาม แล อาจชักนำไปเป็นคฤสเตียนได้โดยเร็วอย่างสดวก ทั้งนี้เพราะ ข้าพเจ้ามีสมณศักดิ์สูงในพุทธสาสนา เปนผู้นำหน้าชาติในการบุญ เพื่อสู่ความสุขชั่วนิรันดร เพราะฉนั้นราษฎรก็คงทำตามข้าพเจ้า เหมือนกับเรื่องเกาะแซนดอเวดเปนตัวอย่าง ความปราถนาอัน สามานย์ของพวกมิตรข้าพเจ้าเปนเช่นนี้ โดยที่พวกนั้น ๆ เคยกระ-ทำกับพวกชาวป่าแลชาติมิลักขะเช่นเดียวกับทำแก่ชาวเกาะแซน-ดอเวดเปนต้นมาแล้ว แต่คนในประเทศของเราไม่เหมือนกับคน เหล่านั้น เพราะได้มีความรู้ในเรื่องธรรมะแลจรรยามานานแล้ว ธรรมะแลจรรยาของเรานั้น แม้ว่าได้มีลัทธิพราหมณ์แลลัทธิชาว ป่าเปนต้นมาปะปนทำให้เสียไปบ้างก็ยังเปนลัทธิอันแจ่มแจ้งถูก ต้องอย่างน่าพิศวง มีผลน่าเชื่อแลชื่นชมยิ่งกว่าลัทธิของชาติยิวที่ ได้กล่าวมาแล้ว

ข้าพเจ้าขอกล่าวโดยจริงใจว่า ข้าพเจ้าขอบใจท่านมากในการ ที่ท่านปราถนาให้ข้าพเจ้ามีความสุขทั้งภายในแลภายนอก ท่าน จึงได้เขียนแนะนำมาในสิ่งซึ่งท่านเชื่อมั่นแล้วเต็มความคิดว่าเป็น หนทางอันปราศจากข้อสงสัยที่จะช่วยชีวิตสัตวะโลกให้มีความสุข นิรันดร แต่ข้าพเจ้ารับทำตามคำแนะนำของท่านไม่ได้ เพราะ ความเชื่อของข้าพเจ้ามีว่าธรรมะแลคุณความดีโดยกิริยาแลใจ อัน เป็นน้ำเนื้อของสาสนาทั้งปวงทั่วโลกนั้น เป็นทางถูกต้องที่จะได้

for obtain eternal happiness. what is the Christ who was appeared to us not more than an extraordinary person in whom the wonder of the same superstitious ignorant people had placed on the same period & respected foolishly by other nation from the shilly presumption which carried in due course. I beg to return only many thouson thanks to you for your kindness & mercy upon me even for my eternal life.

Here are many gentlemen who formerly believed in the cosmogony & cosmography according to Brahmanical works which the old ancient Buddhist authors of book have adopted to their system without hesitation. they took contrary contest with many subjects of Europian or enlightened Geography astronomy Horology navigation chemistry &c. on their first hearing or receipt. they thought that such the system & knowledges were but the inflences of imagination of heathen nation or propoundded subject from the Christ and his disciples. afterward they have examined accurately & exemplified with many reason, arguments & circumstands. now the skilful gentlemen & wise men of our country generally believed all foresaid sciences & pleased with them much so that a few of them including

รับความสุขนิรันดร ใครอื่นไครสต์ผู้ปรากฏแก่เราว่าไม่ยิ่งไปกว่าบุคคลเปลกปลาดคนหนึ่ง ผู้ซึ่งความพิศวงของฝูงชนไร้ปัญญามัวเชื่อลัทธิงมงาย ได้ยกย่องขึ้นในสมัยโน้น แลชนชาติอื่นก็ได้นับถือตาม ๆ กันไปโดยความเขลา จนความเชื่อโดยเดาอย่างโง่ ๆ ก็ได้ส่งสืบกันมา ข้าพเจ้าแสดงความขอบใจมายังท่านสักพันครั้งตอบแทนความเมตตากรุณาของท่าน แม้ความเมตตากรุณานั้นจะเปนไปเพื่อชีวิตนิรันดรของข้าพเจ้า

ที่นี้มีผู้ดีหลายคนซึ่งแต่ก่อนได้เชื่อในเรื่องสร้างโลก แลโลกสัณฐานตามตำราของพราหมณ์ ซึ่งคนแต่งหนังสือเรื่องพุทธสาสนาครั้งโบราณได้นำเข้ามาไว้เป็นลัทธิในพุทธสาสนาโดยไม่รั้งรอ ผู้ร้อย่างเก่าของเรานั้นเมื่อแรกได้ยินหรือรับความรู้ของชาวยุโรป ก็ได้โต้เถียงคัดค้านวิชานั้น ๆ เช่นภูมิศาสตร์ ดาราศาสตร์ วิชาวัดเวลา วิชาเดินเรือ แลเคมิสตรีเปนต้น พวกนั้นพากันคิดไปเสียว่าลักษณะแลความรู้เรื่องวิทยานั้น ๆ คือบัญญาเดา ๆ ของชนชาติมิจฉาทิษฐิชักจูงให้เปนไป หรือเปนข้อความซึ่งได้รับอธิบายมาจากไครสต์แลจากศานุศิษย์ของไครสต์ ครั้นภายหลังได้พิจารณาอย่างถ่องแท้ แลคิดค้นหาตัวอย่างด้วยเหตุผลด้วยคำชี้แจง แลด้วยรูปการอย่างอื่น ๆ บัดนี้ผู้มีความเฉลียวฉลาดแลผู้มีบัญญาในประเทศเรามีความเชื่อทางวิทยาศาสตร์อันกล่าวมาแล้วแลมีความยินดีในวิชานั้น ๆ เป็นอันมาก จนกระทั่งบางคนรวมทั้ง

" Civility " คำนี้อาจแปลว่าซิวิไลซ์ก็ได้

myself endevoured to study language of English propos-
ing the knowledge of reading & perusing their book of
scientific action or arts to be immated[1] & introduce to
our country whatever would come under their power. |but
no one of such learned personages is doubting that lest
Christianity might be best system or religion or lest Jesus
might be genuent[2] or real son of God or saviour of mankind.
merely they concluded that he was one of liar to the same
ignorant nation where he has met with his borth. His
prediction from the words of profets &c. all in disbelieve
of these wisemen. Be not trouble to lead us in such
system, we have heard most words of here missionaries
both old & modern saying in various ways the Bible and
its various Elements or commentaries are accustomed to
read much. I beg to say but the importance which may
be useful between you & me.

I am sorry to say that I could not get opportunity to
be out of our kindom owing to the reprovable custom &
police[3] of our country which were enacted by our
Governments both ancient & modern who were deeped
in most profound darkness of ignorant pleasures &
desires from which we think we will not be able to lead
them out during their life & our time. On hearing of

1. intimated 2. genuine 3. policy

ตัวข้าพเจ้าด้วยได้พากันพยายามศึกษาภาษาอังกฤษเพื่อจะได้มีความรู้อ่านตำราภาษาอังกฤษในเรื่องวิทยาศาสตร์ แลศิลปศาสตร์ต่างๆ เพื่อให้คุ้นเคยแลชักนำความรู้นั้นๆ มาสู่ประเทศของเราตามแต่จะสามารถนำมาได้ แต่ไม่มีใครเลยสักคนเดียวในพวกที่มีความรู้เช่นที่กล่าวนั้นจะระแวงว่าคฤสต์สาสนาอาจเป็นลัทธิหรือสาสนาดีที่สุด หรือว่าเยซูซ์อาจเป็นบุตรจริงๆ ของพระเจ้า หรือเป็นผู้ช่วยมนุษยะชาติได้ พวกนั้นเป็นแต่ลงความเห็นว่าเยซูซ์เพอินไปมีกำเนิดในชาติโง่เขลาเบาบัญญา จึงเป็นเครื่องใช้ล่อลวงกันในชาตินั้น การทำนายในเรื่องเยซูซ์ตามคำกล่าวของผู้ทายทั้งสิ้นนั้น ผู้มีความรู้เหล่านี้ไม่มีใครเชื่อเลย โปรดอย่าต้องลำบากเพื่อชักจูงเราให้เชื่อในลัทธินั้น เราได้ฟังคำบรรยายเป็นอันมากจากพวกมิชชันนารีซึ่งอยู่ที่นี่ทั้งพวกเก่าแลพวกใหม่กล่าวชี้แจงโดยทำนองต่างๆ กัน คำภีร์ไบเบอลแลอรรถกถาต่างๆ นั้นก็ได้เคยอ่านมามากแล้ว ข้าพเจ้าขอกล่าวแต่ข้อความสำคัญซึ่งอาจเป็นประโยชน์ระหว่างท่านกับข้าพเจ้าเท่านั้น

ข้าพเจ้าเสียใจที่จะกล่าวว่า ข้าพเจ้าไม่สามารถหาโอกาศออกนอกพระราชอาณาจักร์ได้ เพราะขัดกับประเพณีหรืออุบายอันน่าติเตียนของประเทศเรา ซึ่งรัฐบาลของเราทั้งสมัยเก่าแลสมัยใหม่ได้บัญญัติขึ้นไว้ รัฐบาลนั้นเป็นผู้ซึ่งจมลึกอยู่ในความชอบใจแลความปราถนาอันมืดไปด้วยความไม่รู้ อันเราคิดว่าเราไม่สามารถจะนำให้ออกมาพ้นได้ตลอดชีวิตของท่านนั้นๆ แลในสมัยของเรา

your desire that I may pay visit New York &c. I was most sorry for I know the opportunity would not be to me during my life for arrival the same with my body. The exact description of New York I have read in some books & head frequently from mouth of my teacher and friend so that I was desirious long ere to visit, my whealth or property is as much as enough or sufficient for let me meet* all countries of the Europes & America but how shall I do to our governments but I am glad that my manuscript has some time opportunity to visit the same state.

I was very glad to hear that you power to do many branches of businesses. I beg therefore to offer myself to you to be your true friend as I am longly desirious of obtaining some extraordinary faithful and grateful person of your country to be my agent, to whom I might order some needable articles to be shiped from America to Siam & I should do to him in such a way or case but have no one before now I am glad to have yourself to be my agent.

I have heard from my agents of Singapore who stated to me that at least 30 ships of America visit the same port.

---

*visit

เมื่อได้ยินว่าท่านแสดงปราถนาให้ข้าพเจ้าไปเยี่ยมกรุงนิวยอร์กแล กรุงอื่น ๆ ข้าพเจ้าก็มีความเสียใจเป็นที่สุด เพราะทราบว่าข้าพเจ้าจะไม่มีโอกาศตลอดชีวิตที่จะไปถึงนิวยอร์กด้วยร่างกายของข้าพเจ้าได้ เรื่องที่กล่าวถึงนิวยอร์กโดยเลอียดนั้น ข้าพเจ้าได้อ่านแล้วในหนังสือบางเล่ม แลได้ยินเสมอ ๆ จากปากครูแลมิตรข้าพเจ้าทางนี้ เหตุดังนั้นข้าพเจ้าจึงปราถนามานานแล้วที่จะไปเยี่ยมเยียนกรุงนั้น ทรัพย์สมบัติของข้าพเจ้าก็มีพอที่ข้าพเจ้าจะไปเยี่ยมประเทศต่าง ๆ ในยุโรปแลอเมริกาได้ แต่จะทำประการใดกับรัฐบาลของเราได้เล่า แต่ข้าพเจ้ายินดีอยู่ว่าลายมือของข้าพเจ้าได้มีโอกาศไปเยี่ยมประเทศอเมริกาได้บ้างบางคราว

ข้าพเจ้ายินดีนักหนาที่ได้ยินว่าท่านสามารถกระทำกิจธุระได้หลายสาขา เหตุฉนั้นข้าพเจ้าขอมอบตัวข้าพเจ้าต่อท่านเพื่อเป็นมิตรอันแท้จริงของท่าน เพราะข้าพเจ้าต้องการมานานแล้วที่จะมีบุคคลในเมืองท่านผู้กอบด้วยความซื่อตรงแลเห็นแก่ข้าพเจ้าโดยแท้เที่ยงเพื่อให้เป็นเอเย็นต์ของข้าพเจ้า ผู้ซึ่งข้าพเจ้าจะได้สั่งให้หาสิ่งของที่ต้องการส่งบรรทุกเรือจากอเมริกามาถึงสยาม แลถ้ามีความต้องการเมื่อไรข้าพเจ้าจะได้สั่งผู้นั้นให้จัดการเช่นที่ว่า แต่ยังหามีใครก่อนนี้ไม่ บัดนี้ข้าพเจ้ายินดีที่จะได้ท่านเป็นเอเย็นต์ของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าได้ทราบจากเอเย็นต์ทางสิงคโปร์บอกเข้ามาว่า กำปั่นแห่งประเทศอเมริกาอย่างน้อย ๓๐ ลำมาเยี่ยมท่าเมืองสิงคโปร์ แต่

but I am sorry that the American vessels do not visit Siam sometime. therefore I beg to ask you for my a single purpose. I desire to have one Lithographic press (instrument of printing on stone) with all its compliment* or implement. will you please to obtain for me one from your country? Please write me soon by overland let me know how much prices would required for it if less than $200 Dollars then I must request or solicite you to advance for me & take it & put in certain ship which you know that would be bounded to Singapore and you write information to me firstly denoting the name of ship & captain to me with the values of articles. then I will return my order to me agent of Singapore to wait upon the same ship of America & accept the same & pay the prices immediately as soon as the ships would sail away safely without any delay or detain for money Will you please to comfort me in this my eager desire ? but I have no one agent in China where American ships visit continually I cannot pay for things that were said but the names that were lost by piraters of China as I know that all ships have the securities or assurints who might pay for lost at ocean wherefore do not send me articles which I order you by hand of Missionaries or other who would land on China or Chinese shore as I know that there are many

*complement

ห้องสมุดพุทธสมาคม
จังหวัดนครราชสีมา

ข้าพเจ้าเสียใจที่กำปั่นอเมริกันไม่เข้ามาเยี่ยมสยามบ้าง ดังนั้นขอให้ท่านช่วยให้สมประสงค์ข้าพเจ้าสักอย่างเถิด คือข้าพเจ้าต้องการจะมีเครื่องพิมพ์หินสักเครื่องหนึ่ง (เครื่องสำหรับตีพิมพ์ด้วยแผ่นหิน) พร้อมทั้งเครื่องประกอบให้ครบชุด ขอท่านจงช่วยหาซื้อให้ข้าพเจ้าสักเครื่องหนึ่งจากประเทศของท่าน ท่านจงเขียนถึงข้าพเจ้าโดยเร็วทางบกเพื่อให้ทราบว่าเครื่องพิมพ์นั้นราคาเครื่องละเท่าไร ถ้าราคาต่ำกว่า ๒๐๐ เหรียญแล้ว ข้าพเจ้าต้องขอให้ท่านออกเงินรองไปก่อน แลจัดส่งบรรทุกกำปั่นลำใดลำหนึ่งซึ่งท่านทราบว่าจะมาแวะสิงคโปร์ แล้วท่านจงแจ้งข่าวมายังข้าพเจ้าล่วงหน้าบอกชื่อเรือ แลชื่อกัปตัน ทั้งบอกราคาสิ่งของมาด้วย ข้าพเจ้าจะได้มีคำสั่งไปถึงเอเย็นต์ของข้าพเจ้าที่อยู่สิงคโปร์ให้คอยเรือชื่อนั้น ๆ ของประเทศอเมริกา แลให้คอยรับแลใช้เงินค่าสิ่งของทันทีก่อนเวลาเรือจะออกแล่นไปโดยปลอดภัย ไม่มีความเนิ่นช้าหรือผัดผ่อนในเรื่องเงินเลย ขอท่านจงช่วยให้สมประสงค์ของข้าพเจ้าในเรื่องนี้ แต่ว่าข้าพเจ้าไม่มีเอเย็นต์สักคนเดียวในเมืองจีนซึ่งกำปั่นอเมริกันมาเสมอ ๆ ข้าพเจ้าจะใช้เงินค่าสิ่งของที่บอกมาแต่ชื่อ แต่สิ่งของได้หายเสียแล้วเพราะถูกจีนสลัดชิงไปนั้นไม่ได้ เพราะข้าพเจ้าทราบว่ากำปั่นทั้งสิ้นมีประกันภัย จะมีผู้ใช้ค่าเสียหายกลางทเลให้ เหตุฉนั้นท่านอย่าส่งสิ่งของที่ข้าพเจ้าสั่งฝากมากับพวกมิชชันนารี หรือผู้ใดที่จะขึ้นบกที่เมืองจีน หรือผู้ขึ้นที่ฝั่ง

"ทางบก" เห็นจะทรงหมายความว่าส่งมาทางยุโรป

more piraters who spoil foreign vessels very often but in Singapore there will be not any calamity for protection of English government & I have faithful agents thereon too wherefore I wish you to send me ordered things to the same port. I beg to denote the names of my agents of Singapore to whom you may address to care your letters for me or deliver your articles to be present or sell to me per ship visiting the same port.

My Chinese agent of Singapore named thus Tan Tock Sing Esquire or kongsee.

My English agents named thus Messrs. Hamilton & Grey & Co. Singapore.

Please write answer to me for this me request as very soon as possible. I am earnestly desirious of obtaining the Lithographic press which have heard that is cheaper than that of England.

Be not sorry or angry to me for the foresaid religious subject. I said so for I am uwilling your trouble in your endevvouring which would be not furnished at all. Please pardon me for those words if they displeased you, but be graceful* to me as I am native of poor country and be glad for my kindness & respect to you who offer your friend-

---

* "graceful" ในที่นี้ทรงหมายความว่า indulgent

ทเลเมืองจีนเลย ด้วยข้าพเจ้าทราบว่ายังมีพวกสลัดอีกมากซึ่งมัก
ทำลายกำปั่นชาวต่างประเทศบ่อย ๆ นัก แต่ที่สิงคโปร์จะไม่มีเหตุ
อันตรายเช่นนั้น เพราะได้รับความคุ้มครองจากรัฐบาลอังกฤษ
แลทั้งข้าพเจ้ากมีเอเยนต์ซื้อตรงอยู่ที่นั่นแล้วด้วย เพราะฉะนั้น
ข้าพเจ้าประสงค์ให้ท่านส่งของซึ่งข้าพเจ้าสั่ง มาที่ท่าเมืองสิงคโปร์
ข้าพเจ้าขอบอกชื่อเอเย็นต์ที่สิงคโปร์ ผู้ซึ่งท่านควรสลักหลังส่ง
หนังสือที่มีมาถึงข้าพเจ้า หรือมอบให้ส่งของ ที่ท่านส่งมากำนัลหรือ
ขายให้ข้าพเจ้า อันจะส่งมาโดยกำปั่นที่จะมาสู่ท่าเมืองสิงคโปร์

เอเย็นต์จีนของข้าพเจ้าที่สิงคโปร์ชื่อดังนี้ ตันต๊อกเส็ง เอส·
ไควร์ หรือกงสี

เอเย็นต์ชาวอังกฤษของข้าพเจ้าชื่อดังนี้ เมสเยอรส์ แฮมิลตัน
แล เกร แลกัมปนี สิงคโปร์

โปรดเขียนตอบเรื่องที่ข้าพเจ้าวานนี้โดยเร็วที่สุด ข้าพเจ้า
ปรารถนาอย่างยิ่งที่จะได้เครื่องพิมพ์หิน ซึ่งได้ยินว่าราคาถูกกว่า
ที่ขายกันในเมืองอังกฤษ

ท่านอย่าเสียใจหรือโกรธข้าพเจ้าในเรื่องที่ได้กล่าวมาแล้วถึง
ข้อความในเรื่องสาสนา ข้าพเจ้ากล่าวฉนั้นเพราะข้าพเจ้าไม่เต็มใจ
ให้ท่านลำบากในการพยายามชักชวน ซึ่งคงจะไม่เป็นผลสำเร็จได้
เลย ถ้าถ้อยคำที่ข้าพเจ้าเขียนนั้นทำให้ท่านขุ่นใจ ท่านจงให้
อภัยแก่ข้าพเจ้า จงเห็นแก่ข้าพเจ้าในฐานที่เป็นเพียงชาวประเทศ
ซึ่งต่ำต้อย แลจงยินดีในความเมตตาแลความนับถือของข้าพเจ้า

ship upon me firstly by sending me the printing Ink

remember me your friend have the honour to be your agent here if some things which lies in my power may required

Prince T. Y. Chaufa Mongkut
the High priest & head of the church named Wat Pawaraniwes in Bangkok modern capital of Siam.

P. S. Please read carefully and overlook all mistaken in writing as I was most hurried in my manuscripts in this letter

T. Y. M.

ที่มีต่อท่าน ผู้แสดงมิตรจิตรมายังข้าพเจ้าก่อน โดยประการที่ส่ง
หมึกสำหรับตีพิมพ์มาให้

ท่านจงจำข้าพเจ้าว่าเป็นมิตรของท่านผู้มีเกียรติจะเป็นเอเย็นต์
ของท่านในประเทศนี้ ถ้ามีสิ่งใดอยู่ในความสามารถของข้าพเจ้า
ซึ่งท่านต้องการ

(พระอภิธัย) ปรินซ์ ท. ญ. เจ้าพ้ามงกุฎ
ผู้ทรงสมณศักดิ์เปนอธิการแห่งอาราม ซึ่งมีนามว่า
วัดบวรนิเวศ ในกรุงเทพฯ อันเป็นนครหลวง
ปัจจุบัน แห่งสยาม

ป.ล. โปรดอ่านด้วยความระวัง แลให้อภัยที่เขียนผิดในหนังสือ
นี้ทั้งสิ้น เพราะข้าพเจ้าเขียนด้วยความรีบร้อนที่สุด

(พระอภิธัย) ท. ญ. ม.

Dated Wat Pawaraniwes Bangkok Siam

27th December 1849.

To

Mr & Ms Eddy of Waterford, Sar. Co. State

of New York.

Sir & Madam,

Your fine lined letter addressed to me bearing the 6th October 1848 date was reached my on 19th June inst which day was the third of the first week in which the most dreadful cholera was just attacking our city of Bangkok. During three followed weeks it was decreasing from its increasing during first week...as the same time was most disturbance for us to go to & fro for many engagements to our companions &c. whoever were sick & dying of the same, in this consequence I could not peruse your letter which was in my desk from which I have got it and perused after the time of calamity. I wish to write reply to you soon but I could not have opportunity to forward it off to abroad as there were no vessel exporting from Siam for a month, after which I have entirely forgotten until the month of November in which I took happy voyage to the she* and met your letter in my writing desk, then I did re-collect to write quickly without hesitation. though I had written you on last month Dated the surface of sea 13º 26¹

* sea

วัดบวรนิเวศ กรุงเทพฯ สยาม

วันที่ ๒๗ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๙ (พ.ศ. ๒๓๙๒)

จดหมายมายัง มิสเตอร์และมิสซิซ เอ็ดดี แห่งวอเตอร์ฟอร์ด ซาร์. โค. เสตต แห่งนิวยอร์ก ให้ทราบ

จดหมายเขียนเส้นงามของท่านมีมาให้ข้าพเจ้า ลงวันที่ ๖ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๙ (พ.ศ. ๒๓๙๑) นั้นได้ถึงข้าพเจ้าเมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายนปีนี้แล้ว วันที่ข้าพเจ้าได้รับจดหมายของท่านนั้นเป็นวันที่ ๓ แห่งอาทิตย์แรกซึ่งอหิวาตกโรคอย่างน่ากลัว กำลังมารุกรานกรุงเทพฯ ค่อนครของเรา ในระหว่างเวลา ๓ อาทิตย์ต่อมาโรคนั้นค่อยสงบลงกว่าตอนที่กำเริบหนักในอาทิตย์แรก ขณะนั้นเราต้องวุ่นวายยิ่งนัก เพราะต้องไปเยี่ยมเยียนมิตรสหายของเราผู้เจ็บและตายไปเพราะโรคนั้น ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงไม่สามารถจะอ่านจดหมายของท่านซึ่งอยู่บนโต๊ะเขียนหนังสือของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้หยิบจดหมายจากโต๊ะมาอ่านในตอนที่เหตุวิบัติได้ผ่านพ้นไปแล้ว ข้าพเจ้าคิดใคร่เขียนตอบท่านโดยเร็ว แต่ไม่มีโอกาสจะส่งหนังสือตอบนั้นออกนอกประเทศได้ เพราะไม่มีเรือออกนอกสยามตลอดเดือน ต่อนั้นมาข้าพเจ้าก็ลืมเสียจนถึงเดือนพฤศจิกายนซึ่งเป็นเวลาที่ข้าพเจ้าเดินทางไปเที่ยวทเลอย่างสขสบาย ได้พบจดหมายของท่านอยู่บนโต๊ะเขียนหนังสือของข้าพเจ้า จึงนึกได้แลเขียนมาถึงท่านโดยเร็วปราศจากความรั้งรอ แม้ได้เขียนมาถึงท่านแล้วเมื่อเดือนก่อนจากแห่งหนึ่งใน ทเล คือ ที่ ๑๓° ๒๖'

N. latitude & 101º 3¹ E. longitude in Gulf of Siam 18th November 1849, yet now I have most faithful opportunity to send my letter & thing to your country than the fore spoken time as my respected friend Mr. A. M. Hemenwey with his family is going to depart from thence to America Therefore I beg to write again as the duplicate of the fore going. to be forwarded by hand of faithful friend with a small squar box made of finest Cambodian marble which is excellent in our country together with a box or case of the beautiful artificial flowers made by a skilles[1] princess who was my beloved cousin as she was daughter of my uncle who was the Sub king or Second king or the reign of my father most exalted & celebrated Majesty the obtainer of four gemuent[2] white Elephants of which presents I wish your kind receipt for being a token of my rememberance on subsequent as I am wishing the mutually communications & friendship between you & myself as long as time of my or your's lives may endure.

---

1. skilled
2. genuine

แล็ดดิจุ๊ดเหนือ และ ๑๐๑ ๓/๔ ลองติจุ๊ดตวันออกในอ่าวสยาม เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๔๕ แต่บัดนี้ข้าพเจ้ามีโอกาศเหมาะแท้ที่จะส่งจดหมายแลของให้ของข้าพเจ้ามายังประเทศท่าน เป็นโอกาสดีกว่าครั้งที่ได้พูดไว้เมื่อคราวที่แล้วมา เพราะมิตรที่นับถือของข้าพเจ้า มิสเตอร์ เอ. เอม. เฮเมนเวย์ กับครอบครัวจะเดินทางออกจากนี่ไปประเทศอเมริกา เหตุฉนั้นข้าพเจ้าจึงขอเขียนมาถึงท่านอีกครั้งหนึ่งซ้ำกับฉบับที่ส่งไปคราวก่อน เพื่อส่งไปถึงท่านด้วยมือมิตรอันซื่อตรง พร้อมกับหีบสี่เหลี่ยมเล็กใบหนึ่ง ทำด้วยหินอ่อน อย่างดี ยิ่ง ของ เมือง เขมร ซึ่งเป็นของนิยมกันในประเทศเราว่าดีนัก กับทั้งหีบบรรจดอกไม้แห้งอย่างงามฝีมือเจ้าหญิงผู้ชำนาญองค์หนึ่ง ผู้เป็นพระประยูรญาติที่รักของข้าพเจ้า เจ้าหญิงองค์นี้เปนพระราชธิดาของพระราชปิตุลาของข้าพเจ้า ผู้เป็นพระเจ้าแผ่นดินรอง หรือพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ที่ ๒ ในรัชกาลของสมเด็จพระชนกนารถของข้าพเจ้า ผู้เป็นพระเจ้าแผ่นดินทรงศักดิ์สูงบรรลือพระเกียรติทั่วไป แลเปนผู้ได้มาซึ่งช้างเผือกแท้ ถึง ๔ เชือก ของกำนัลนี้ ข้าพเจ้าขอให้ท่านรับไว้โดยเมตตา เพื่อเป็นที่ระลึกถึงข้าพเจ้าภายหลัง เพราะข้าพเจ้าปราถนาความติดต่อ แลไมตรีระหว่างท่านแลข้าพเจ้าให้ยั่งยืนไปตลอดชีวิตท่านแลชีวิตข้าพเจ้า

“ เจ้าหญิง ”

“ ช้างเผือกแท้ ” คือช้างเผือกเอก

In reply to your letter of 6th October 1849 I have written you longly by some way. but I fear lest the same might despleased you if it was reached your hand safely. Please pardon me for it if it were not pleased to your for being contrary to your faith.

I know that naturally the mankind is very difficult to lead for other faith, which was more different from their former faith that impressed in their from first education on the early time of infancy. how shall I do to reply your truly with our lying or deceiving that you might be delighted to me for my obediance to your introductory letter for your Christianity. as such the words or styles were heard here very often & reapetly* how I would surprise for it. if I would believe it. I would be Christian before acquaintance with you.

Regarding your desire to have me visiting America I beg to say truly I am most desirious of voyage & journey than living in the single station or situation but owing to bad custom of our ignorant ancient & modern Government who prohabit alway the getting abroad of all royal persons as I am except the expedition for war. If I do my opinion for deporture from our kind. it would be

*repeatedly

ในการตอบจดหมายท่านลงวันที่ ๖ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๙ นั้น ข้าพเจ้าได้เขียนไปถึงท่านอย่างยืดยาวแล้วส่งทางอื่น แต่ข้าพเจ้าเกรงว่าถ้าท่านได้รับจดหมายฉบับนั้นเรียบร้อยแล้ว ท่านอาจเกิดความไม่ชอบใจก็เป็นได้ ถ้าจดหมายนั้นไม่เป็นที่ชอบใจท่าน เพราะว่าเป็นการกล่าวความขัดกันกับสาสนาของท่าน ท่านจงให้อภัยแก่ข้าพเจ้าด้วย

ข้าพเจ้าทราบว่าตามธรรมดามนุษย์นั้น ยากยิ่งนักที่จะชักจูงสาสนาอื่นซึ่งเป็นสาสนาผิดแผกจากสาสนาเดิมของตนที่ตนเคยรับความสั่งสอนอบรมมาตั้งแต่เริ่มเรียนเมื่อยังอยู่ในวัยเยาว์ ข้าพเจ้าจะทำประการใดจึงจะใช้มุสาวาทหรือล่อลวงเป็นคำจะตอบท่านได้อย่างจริงใจ เพื่อให้ท่านยินดีต่อข้าพเจ้าที่ยอมเชื่อฟังจดหมายของท่านซึ่งแนะนำในเรื่องคฤสต์สาสนา เพราะว่าคำแนะนำเช่นนั้นได้ฟังกันณทีนี้บ่อย ๆ แลซ้ำ ๆ ถ้าข้าพเจ้าเชื่อฟังข้าพเจ้าคงจะปลาดนัก แลถ้าเช่นนั้นข้าพเจ้าก็คงเข้าเป็นคฤสเตียนเสียก่อนรู้จักกับท่าน

ในเรื่องความปราถนาของท่านที่จะให้ข้าพเจ้าไปเยี่ยมประเทศอเมริกานั้น ข้าพเจ้าขอกล่าวโดยจริงว่า ข้าพเจ้าอยากเป็นที่สุดที่จะเดินทางไปในที่ต่างๆยิ่งกว่าอยู่แต่ในที่เดียว แต่ไปไม่ได้เพราะประเพณีไม่ดีของรัฐบาล โง่เขลาเบาปัญญาของเราทั้งแต่ก่อนแลเวลานี้ ห้ามไม่ให้พระราชวงศ์เช่นข้าพเจ้า ออกนอกพระราชอาณาจักร์นอกจากออกไปในราชการสงคราม ถ้าข้าพเจ้าแสดงความ

no use by allowence of our Government at all. Beside such word which might be useless. what I shall request you to be, it will be expected by me that lest you will; I desire very longly to any one gentleman of your country New York, Boston or Washington, to be my intamed friend and agent to whom I may order some things to be purchased for me from your country and who may be kind to me by advancing some article's price or values and send me by ships visiting Singapore where there are my friend & agents who might receive articles & pay all prices for me or might obtain required commercial merchandise or cargos from Siam to America if there might by my such an agent. I looked for such a person very longly but I could not precure any one. but I hope if yourself be merciful upon me and accept to be how you could. then I should be most rejoiced indeed. I have heard from my friend of Singapore who informed to me that at least about 30 of American vessels visit Singapore but 3 or 4 of which are going & coming derectly. but others are sailing to & from many other ports. if it was so, can you be acquainted with the captains of such vessels which are going & coming directly to & fro of your country & Singapore and send your letters to my friends & agents of the same port

เห็นผิดจากแบบแผนของเราไป ก็ไม่สำเร็จผลได้รับอนุญาตของรัฐบาลเป็นอันขาด คำพูดเช่นนั้นก็จะเปล่าประโยชน์ สิ่งซึ่งข้าพเจ้าจะขอให้ท่านช่วยแลข้าพเจ้า หวัง ว่า ท่าน จะรับช่วยได้นั้นคือว่าข้าพเจ้าปราถนา มานานแล้ว ที่จะมี ผู้หนึ่ง ผู้ใดที่ อยู่ ในประเทศของท่าน ไม่ว่าจะเป็นกรุงนิวยอร์ก กรุงบอสตัน หรือกรุงวอชิงตัน เพื่อเป็นมิตรสนิทแลเป็นเอเย็นต์ของข้าพเจ้า ผู้ซึ่งข้าพเจ้าอาจจะสั่งให้จัดซื้อของบางอย่างให้ข้าพเจ้าจากประเทศของท่าน และอาจมีเมตตา แก่ ข้าพเจ้า ช่วย รองเงิน ราคา สิ่ง ของ บาง อย่าง แล้วซื้อส่งมายังข้าพเจ้าโดยเรือที่จะมาสิงคโปร์ ณที่นั้นข้าพเจ้ามีมิตรแลเอเย็นต์ที่จะคอยรับสิ่งของนั้น ๆ แลใช้เงินแทนข้าพเจ้า หรือถ้ามีเอเย็นต์เช่นที่ว่านั้น ก็อาจจัดหาสินค้าที่จะต้องการจากสยามส่งไปยังอเมริกาได้ ข้าพเจ้ามองหาบุคคลชนิดนั้นมานานนักหนาแล้ว ก็ยังหาใครไม่ได้เลย แต่ข้าพเจ้าหวังว่าถ้าท่านกรุณาต่อข้าพเจ้า และรับทำตามสุดแต่ท่านจะสามารถทำได้ ข้าพเจ้าคงจะปลื้มใจเป็นอันมาก ข้าพเจ้าได้ทราบจากมิตรที่อยู่สิงคโปร์บอกแก่ข้าพเจ้าว่าเรือกำปั่นจากอเมริกาอย่างน้อย ๓๐ ลำมาสิงคโปร์ แต่มี ๓ หรือ ๔ ลำเดินไปมาถึงสิงคโปร์โดยตรง ส่วนลำอื่นๆ แล่นไปมาจากท่าเรืออื่น ๆ หลายแห่ง ถ้าดังนั้นจริง ท่านจะทำความคุ้นเคยกับกัปตันเรือนั้น ๆ ซึ่ง เดินตรงไป ตรงมา จาก ประ เทศของท่านกับสิงคโปร์ แลส่งจดหมายของท่านมายังมิตรแลเอเย็นต์ของข้าพเจ้าผู้อยู่สิงคโปร์ ขอให้เขาช่วยส่งจดหมายหรือสิ่งของซึ่งท่าน

requesting them to care the letters or something which you would send to me. and myself also will introduce your name to them and proclaim that you are my agent of New York, if you would permit me to do so. I hope you will perhaps.

I beg to inform you my most anxiousity or eager desire to have one of lithographic press or other kind of press recently invented by which letters can be printed sooner than common typical press although letters are not very fine.

It their prices less than $200 D. l. I shall be glad to take by order to my agent of Singapore which you put such things in any faithful vessel shiping to Singapore and delivered to my agents, they will pay for it immidiately. but I can accept such things which wonld carried to China where most American vessels continually visit, as I have no agent at the same & there are much more calamities for piraters.

My English agents named Hamilton & Grey & Co. of Singapore. My Chinese agent of the same port named "Tan Tock Sing."

I have the honour to be your since & true friend expecting your reply to these my requests very soon by overland.

Prince T. Y. Chaufa Mongkut.

จะส่งมายังข้าพเจ้า แลข้าพเจ้าก็จะบอกชื่อท่านไปให้เอเย็นต์นั้นๆ ทราบ แล แจ้งให้ทราบว่าท่านเปนเอเย็นต์ของข้าพเจ้าทางกรุงนิวยอร์ก ถ้าท่านจะอนุญาตให้ข้าพเจ้าบอกเช่นนั้นได้ ข้าพเจ้าหวังว่าท่านคงอนุญาต

ข้าพเจ้าขอบอกท่านว่า ข้าพเจ้ามีความร้อนใจแลปราถนาอย่างยิ่งที่จะได้เครื่องพิมพ์หินเครื่องหนึ่ง หรือเครื่องพิมพ์ชนิดอื่นซึ่งคิดทำขึ้นใหม่ๆ อาจพิมพ์ตัวอักษรได้เร็วกว่าเครื่องพิมพ์แบบธรรมดา แม้ว่าตัวอักษรจะไม่สู้งามนักก็ไม่เป็นไร

ถ้าเครื่องพิมพ์นั้นๆ ราคาต่ำกว่าเครื่องละ๒๐๐เหรียญ ข้าพเจ้าจะยินดีสั่งไปยังเอเย็นต์ของข้าพเจ้าทางสิงคโปร์ แลถ้าท่านส่งเครื่องพิมพ์มากับกำปั่นที่ไว้ใจได้ลำใดลำหนึ่งซึ่งมาท่าสิงคโปร์ แลของนั้นมาถึงเอเย็นต์ของข้าพเจ้า เอเย็นต์ของข้าพเจ้าก็จะใช้เงินค่าเครื่องพิมพ์นั้นทันที แต่ข้าพเจ้าไม่ยอมรับสิ่งของที่ส่งมาทางเมืองจีน ซึ่งกำปั่นอเมริกันโดยมากมักมาเสมอๆ เพราะข้าพเจ้าไม่มีเอเย็นต์อยู่ที่นั่นเลย แลมักมีเหตุอันตรายเรื่องโจรสลัดบ่อยๆ

เอเย็นต์อังกฤษของข้าพเจ้าชื่อ แฮมิลตันแลเกรแลกัมปนีแห่งสิงคโปร์ เอเย็นต์จีนของข้าพเจ้าที่สิงคโปร์ชื่อ “ตันต๊อกเส่ง” ข้าพเจ้ามีเกียรติเปนมิตรแท้แลซื่อตรงของท่าน ผู้หวังจะได้ตอบจากท่านทางบกโดยเร็ว ในเรื่องที่ข้าพเจ้าขอให้ท่านช่วยจัดนี้

(พระอภิธัย) ปรินซ์ ท.ญ. เจ้าพ้ามงกุฎ

No 37.

Raj Mondirn House
grand palace
Bangkok.
27th. March 1855.

My Gracious friend

It give me to-day Most rejoyful pleasure to learn your Excellency's arrival here as certainedly as your Excellency remained now on board the steamer "Rattler" which accompanied with a brig of War. I cannot hesitate to send my gladful cordil more than an hour. I beg to send my private minister Mr. "Nai Kham Nai Snong & Mr. Nai Bhoo," with some Siamese fruits for showing of my first respect & expressing of my greatest joy, that I will have now personal entertainment with your Excellency in both publickly & privily as well as very intimate friend during your Excellency's staying here, when our officers of State have communicated with your Excellency according to Siamese custom.

Please enter to Parknam as soon as I have ordered the high Supreme officer of the apartment of foreign affairs to get down to-day to "Parknam" where your Excellency will meet at the hall newly built for your Excellency's receptance.

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๙ นครราชสีมา

895.916
ก196ส๓ น.82 ฝ. 15934

ราชมณเฑียร

พระบรมมหาราชวัง

กรุงเทพ ฯ

วันที่ ๒๗ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๕๕ (พ.ศ. ๒๓๙๙)

จดหมายมายังมิตรอันประเสริฐของข้าพเจ้า ให้ทราบ

วันนี้ข้าพเจ้ามีปรีดาปราโมทย์ที่ทราบว่าท่านจะเข้ามาถึงนี่ในเร็ว ๆ นี้แน่ แลเวลานี้ท่านยังอยู่ในเรือ "แรตเลอร์" ซึ่งมีเรือรบมาด้วยลำหนึ่ง ข้าพเจ้าไม่อาจระงับไว้ได้กว่าชั่วโมงที่จะส่งความแสดงหฤทัยไมตรีมายังท่านด้วยความยินดี ข้าพเจ้าขอส่งคนใช้ส่วนตัวคือมิสเตอร์นายขำ นายสนอง แลมิสเตอร์นายภู่ พร้อมกับผลไม้ไทยมาให้ท่าน เพื่อแสดงความนับถือในเบื้องต้นแลเพื่อแสดงความปิติอย่างมากที่สุด ในการที่จะได้รับรองท่านด้วยตนเองทั้งในทางราชการแลในฐานะให้สมกับที่เป็นมิตรสนิทกันตลอดเวลาที่ท่านอยู่ที่นี่ ภายหลังที่เจ้าหน้าที่ในรัฐบาลของเราติดต่อกับท่านเสร็จแล้วตามประเพณีสยาม

เชิญท่านเข้าปากน้ำในเมื่อข้าพเจ้าได้สั่งเจ้าหน้าที่สูงในทบวงการต่างประเทศให้ลงไปปากน้ำในวันนี้ ณที่นั้นท่านจะได้พบกับผู้นั้นที่หอปลดขึ้นใหม่สำหรับรับรองท่าน

"นายขำ"

"นายสนอง"

"นายภู่"

After consultation with the high officer thereon your Excellency will be leaded or called to this city with as much respect as your Excellency is my friend. Please allow our respects according to Siamese manners. your Excellency's residence here was alreadily prepared. we are longly already for acceptance of your Excellency.

I remain your
Excellency's faithful friend
S. P. P. M. Mongkut
the king of Siam.

P. S. I have just returned from old city Ayudia of Siam 15 days ago with the beautiful ~~she~~ elephant which your Excellency will witness here on your Excellency's arrival.

S. P. P. M. Mongkut the king.

To His Excellency
Sir John Bowing
knight Doctor of Laws &c &c &c

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๙ นครราชสีมา

เมื่อได้สนทนากับเจ้าน่าที่สูงณที่นั้นแล้ว จะได้พาท่านมายังกรุง
ด้วย ความ นับถือ เป็น อันมาก ให้สมกับที่ ท่าน ได้ เป็น มิตรของ
ข้าพเจ้า ขอท่านจงอนุญาตให้เราสำแดงความนับถือแก่ท่านตาม
อัธยาศรัยสยาม ที่พักของท่านทางนี้ได้ จัดไว้เสร็จแล้ว เรา
เตรียมพร้อมนานแล้วเพื่อรับรองท่าน

ข้าพเจ้าคงเป็นมิตรอันซื่อตรงของท่าน

(พระปรมาภิไธย) ส.ป.ป. มงกุฎ
พระเจ้าแผ่นดินสยาม

ป.ล. ข้าพเจ้าพึ่งกลับจากอยุธยาอันเป็นนครเก่าของสยามเมื่อ
๑๕ วันมาแล้ว ได้พาช้างพังอย่างงามมาด้วยตัวหนึ่ง ซึ่งท่านจะ
ได้เห็นเมื่อท่านเข้ามาถึงกรุงเทพฯ

(พระปรมาภิไธย) ส.ป.ป. มงกุฎ
พระเจ้าแผ่นดิน

ถึง เซอร์ ยอนเบาริง ไนต์
ดอกเตอร์ออฟลอว์ ฯลฯ ฯลฯ ฯลฯ

" ช้างพังอย่างงาม " เข้าใจว่าคงจะทรงหมายความว่าช้างเผือก

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒม
ถนนราชบพิธ พระนค

๑๗/๑๒/๗๕